

ICAN submission to Alþingi inquiry into resolution 193/148, “Bann við kjarnorkuvopnum”

Introduction

1. The International Campaign to Abolish Nuclear Weapons (ICAN) is pleased to make the following submission to the Foreign Affairs Committee of the Icelandic parliament (Alþingi) in support of resolution 193/148, “Bann við kjarnorkuvopnum” (“Prohibition of nuclear weapons”).
2. ICAN is a campaign coalition consisting of more than 450 non-governmental organizations in 100 countries, including Iceland, with the aim of eliminating nuclear weapons. We were awarded the Nobel Peace Prize in 2017 for our efforts “to draw attention to the catastrophic humanitarian consequences of any use of nuclear weapons” and our “ground-breaking efforts to achieve a treaty-based prohibition of such weapons”.

Background

3. On 7 July 2017, 122 nations voted to adopt a landmark global agreement to outlaw nuclear weapons, known as the UN Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons (TPNW). It opened for signature on 20 September 2017 and will enter into legal force once 50 nations have ratified or acceded to it. Pending the treaty’s entry into force, nuclear weapons remain the only weapons of mass destruction not subject to an explicit ban under international law. The new agreement fills a major gap in international law.
4. The TPNW prohibits states from developing, testing, producing, transferring, possessing, hosting, using or threatening to use nuclear weapons. It also prohibits them from assisting, encouraging, or inducing anyone to engage in any of these activities. A state with nuclear weapons may join the treaty, so long as it agrees to destroy them in accordance with a legally binding, time-bound plan. Similarly, a state that hosts another state’s nuclear weapons on its territory may join, so long as it agrees to remove them by a deadline.

Why Iceland should join

5. Nuclear weapons threaten every nation's security and would cause catastrophic humanitarian consequences if used. The impact on civilians and the environment would be devastating. The ongoing nuclear modernization programmes of nuclear-armed states and the inflammatory rhetoric of certain leaders increases the likelihood of the use of nuclear weapons, either by accident or intent. This would seriously endanger Iceland and the world.
6. It is vital that states committed to nuclear disarmament and a rules-based world order work to strengthen the nuclear taboo by joining the TPNW. Nuclear weapons serve no legitimate military or strategic purpose. The TPNW offers the best hope of ending decades of deadlock in disarmament and moving the world towards the elimination of nuclear weapons.
7. Iceland has joined international treaties banning biological weapons, chemical weapons, anti-personnel landmines, and cluster munitions based on the inhumane and indiscriminate impact of these weapons on civilians. As a responsible member of the international community, Iceland should now join the UN treaty banning the worst weapons of all: nuclear weapons.
8. Iceland has a proud history of support for nuclear disarmament. On five occasions from 2012 to 2015, Iceland co-sponsored joint diplomatic statements asserting that nuclear weapons should "never be used again, under any circumstances". By becoming a party to the TPNW, Iceland would make this injunction a matter of international law, rejecting any role for weapons of mass destruction in international affairs.

Alliance policy

9. There is nothing in the TPNW that prevents Iceland from maintaining a military alliance with a nuclear-armed state. (Indeed, a number of states in alliances with the United States have already signed and ratified the TPNW.) The North Atlantic Treaty Organization's legal foundation, the North Atlantic Treaty of 1949, does not mention nuclear weapons. NATO members are not legally bound to endorse the policy of "extended nuclear deterrence".
10. While NATO's first strategic concepts did not mention nuclear weapons at all, the current strategic concept, finalised in 2010, commits NATO "to the goal of creating the conditions for a world without nuclear weapons – but reconfirms that, as long as there are nuclear weapons in the world, NATO will remain a nuclear alliance". The purpose of the TPNW is precisely to "create the conditions" for a nuclear-weapon-free world.
11. Decisions about whether the arsenals of NATO's nuclear-armed allies are dismantled, retained, or upgraded are made not by the Icelandic parliament, but by French, British, and American decision-makers. When it comes to Iceland's defence and foreign policy, however, the Icelandic parliament is sovereign. NATO's strategic concepts are in any case not legally binding.

12. Iceland does not possess nuclear weapons, and as a party to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT) of 1968 it is forbidden from ever acquiring them. In addition, the Icelandic parliament has determined to “ensure that Iceland and its territorial waters are declared free from nuclear weapons, subject to Iceland’s international commitments, with the aim of promoting disarmament and peace”.¹ Iceland is therefore already in compliance with most of the prohibitions contained in the TPNW.
13. From a legal point of view, it is not clear that Iceland would have to make any considerable changes to its current practices were it to join the TPNW. Most important for Iceland is the undertaking contained in the TPNW not to “[a]ssist, encourage or induce, in any way, anyone to engage in any activity prohibited to a State Party” under the TPNW. In practice, such a commitment would oblige Iceland not to act in a manner that could be seen to support the possession or use of nuclear weapons. Iceland would have to opt out of any language in future NATO strategic concepts that endorses activities prohibited by the TPNW. NATO members have on several occasions opted out of specific statements in, or attached additional comments to, NATO documents dealing with nuclear weapons.

Eliminating nuclear weapons

14. As a party to the TPNW, Iceland would be in a stronger position to work with other members of the international community to advance nuclear non-proliferation and disarmament. The TPNW contains mechanism for a diplomatic process to improve and expand the treaty. A refusal to join the TPNW and engage with its processes would cast serious doubt on Iceland’s commitment to the goal of a nuclear-weapon-free world and could be seen as tacit support for a new and dangerous nuclear arms race.
15. The TPNW is designed to help implement the NPT, which requires all its parties, including Iceland, to pursue negotiations in good faith on nuclear disarmament. Such negotiations had, until last year, been at a standstill for more than two decades. The NPT itself envisages the creation of additional legal instruments for achieving a nuclear-weapon-free world.
16. At a time of great global tension, when nuclear-armed states are modernizing their arsenals and threatening to use their nuclear weapons, it is all the more important for nations such as Iceland to declare their unequivocal opposition to nuclear weapons and to help strengthen international norms against them. The voices of fire and fury should not be met with silence. Joining the treaty is the only responsible course of action.

Submitted on 23 March 2018

1. Parliamentary Resolution on a National Security Policy for Iceland. Parliamentary document 1166 – Case no. 327. No 26/145. Approved by the Parliament of Iceland on 13 April 2016. Para. 10.

INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS CLINIC
HUMAN RIGHTS PROGRAM AT HARVARD LAW SCHOOL

Submission to Alþingi Inquiry into Resolution 193/148, “Bann við kjarnorkuvopnum”

**From the Harvard Law School International Human Rights Clinic
March 26, 2018**

Introduction

1. The International Human Rights Clinic (“the Clinic”) at Harvard Law School is pleased to make this submission to the Foreign Affairs Committee of the Icelandic Parliament (Alþingi) regarding Resolution 193/148, “Bann við kjarnorkuvopnum” (“Prohibition of nuclear weapons”).
2. The Clinic participated actively in the negotiations of the 2017 Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons (TPNW). It disseminated numerous publications, made statements in the plenary and at side events, and provided legal advice to the International Campaign to Abolish Nuclear Weapons (ICAN), which received the 2017 Nobel Peace Prize. Having worked on disarmament issues since 2005, the Clinic has extensive expertise in the creation, analysis, and interpretation of weapons treaties.
3. The Clinic is currently undertaking a legal research project, focusing on the prohibitions contained in the TPNW and their implications for states that are part of military alliances or whose militaries cooperate with nuclear-armed states. This short submission is based on some of the key findings of the project so far. The full findings will be published later this year.

TPNW’s Consistency with Other Legal Obligations

4. By signing and ratifying the TPNW, Iceland could better meet its obligations under the 1968 Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT). Article VI of that treaty requires states parties “to pursue negotiations in good faith on effective measures relating to . . . nuclear disarmament, and on a treaty on general and complete disarmament under strict and effective international control.” The TPNW’s prohibitions on nuclear weapons advance Article VI’s goal of nuclear disarmament, and thus joining the TPNW would promote Iceland’s compliance with the NPT.
5. At the same time, Iceland’s membership of the North Atlantic Treaty Organisation (NATO) should not be considered a legal obstacle to ratification of the TPNW. The 1949 North Atlantic Treaty itself does not contain any reference to nuclear weapons or any requirement to participate in nuclear

weapons-related activities.¹ The 2010 NATO Strategic Concept lays out nuclear strategy for the alliance, but represents a political commitment that is not legally binding.²

6. Because the 2010 Strategic Concept treats nuclear weapons as central to NATO's defence policy, some scholars may argue that nuclear weapons-related obligations should be read into the North Atlantic Treaty. That argument falls short in three significant ways. First, as stated above, the North Atlantic Treaty itself contains no requirements related to nuclear weapons. Second, the 2010 Strategic Concept pairs its description of NATO as a "nuclear alliance" with a commitment "to the goal of creating the conditions for a world without nuclear weapons." Third, there is a history of differing practices regarding nuclear weapons among NATO states; some countries, including Iceland, have not permitted nuclear weapons to be deployed on their territory. Joining the TPNW would represent such a differing nuclear practice as well as a step toward realizing NATO's commitment to a nuclear-free world.

Military Operations with State Not Party

7. Disarmament law precedent indicates that states party to the TPNW may continue to participate in joint military operations with a nuclear-armed state, as long as they do not assist their ally with a nuclear weapons-related act prohibited under the treaty. For example, the prohibitions in the 1997 Mine Ban Treaty, which closely resemble those in the TPNW, have not prevented states parties, including many NATO members, from engaging in joint military operations with the United States, a state not party.
8. The TPNW should be understood, however, to prohibit a state party from accepting a nuclear-armed state's promise to use nuclear weapons on its behalf. Such arrangements would violate the object and purpose of the TPNW, which is to eliminate nuclear weapons in order to prevent human suffering. They would also arguably violate Articles 1(d), 1(e), and 1(f) of the treaty, which prohibit: the threat of use of nuclear weapons; assisting, encouraging, or inducing another state to engage in a prohibited act; and seeking and receiving assistance to engage in a prohibited activity.

Iceland's Disarmament Track Record

9. Finally, joining the TPNW would be in keeping with Iceland's generally strong support for disarmament. Iceland is already a state party to the international treaties prohibiting biological and chemical weapons, the other weapons of mass destruction. The TPNW closes a legal gap by ensuring that all weapons of mass destruction are prohibited. Iceland has also joined the more recent bans on antipersonnel landmines and cluster munitions, "humanitarian disarmament" treaties that seek to minimize the unacceptable

¹ The North Atlantic Treaty, Washington D.C. (4 April 1949).

² "Active Engagement, Modern Defence: Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization," adopted by Heads of State and Government at the NATO Summit in Lisbon, 19-20 November 2010.

civilian harm caused by certain weapons. The latest treaty in this line, the TPNW similarly aims to prevent the “catastrophic humanitarian consequences” of an indiscriminate and inhumane class of weapons. In addition, Iceland has already endorsed a number of international statements highlighting the humanitarian impacts of nuclear weapons and the consequent imperative that these weapons never be used again.³ By signing and ratifying the TPNW, Iceland would build on its strong disarmament track record while taking action to address its expressed concerns about nuclear weapons.

For more information, contact:

*Bonnie Docherty
Associate Director of Armed Conflict and Civilian Protection
Lecturer on Law
International Human Rights Clinic
Harvard Law School
bdocherty@law.harvard.edu
+1-617-496-7375*

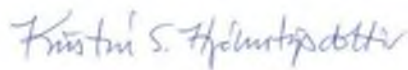
³ For example: Preparatory Committee for the 2015 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, Second Session, Joint Statement on the Humanitarian Impact of Nuclear Weapons, 24 April 2013; 2015 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, Joint Statement on the Humanitarian Consequences of Nuclear Weapons, 2015; UN General Assembly First Committee, 67th Session, Joint Statement on the Humanitarian Dimension of Nuclear Disarmament, 22 October 2012; UN General Assembly First Committee, 68th Session, Joint Statement on the Humanitarian Consequences of Nuclear Weapons, 21 October 2013; UN General Assembly First Committee, 69th Session, Joint Statement on the Humanitarian Consequences of Nuclear Weapons, 20 October 2014.

Utanríkismálanefnd
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Reykjavík, 12. júní 2018

Meðfylgjandi er umsögn Rauða krossins á Íslandi um tillögu til þingsályktunar um samning Sameinuðu þjóðanna um bann við kjarnorkuvopnum, 148. löggjafarþing 2017-2018. Þingskjal 271 — 193. mál.

Virðingarfyllst,
f.h. Rauða krossins á Íslandi

Kristín S. Hjálmtýsdóttir,
Framkvæmdastjóri.

UMSÖGN RAUÐA KROSSINS Á ÍSLANDI

um

tillögu til þingsályktunar um samning Sameinuðu þjóðanna um bann við kjarnorkuvopnum.

148. löggjafarþing 2017-2018.

Þingskjal 271 — 193. mál.

Rauði krossinn á Íslandi er hluti af stærstu mannúðarhreyfingu á heimsvísu og hefur því hlutverki að gegna að kynna og gera grein fyrir mikilvægi alþjóðlegra mannúðarlaga ásamt því að vinna að því að Ísland virði þjóðréttarlegar skuldbindingar sínar í samræmi við aðild sína að Genfarsamningunum fjórum frá 1949, viðaukum við þá frá 1977 og 2005, sem og öðrum skuldbindingum á sviði mannúðarréttar.

Alþjóðaráð Rauða krossins (e. *International Committee of the Red Cross*) er verndari Genfarsamninganna frá 1949 og viðauka við þá. Alþjóðaráð Rauða krossins hefur lagt mikla áherslu á að ríki fullgildi alþjóðasamninga á sviði mannúðarréttar. Allt frá árinu 1945 hefur hreyfingin vakið athygli á afleiðingum notkunar kjarnorkuvopna og talað fyrir útrýmingu þeirra. Árið 2011 kallaði Alþjóðaráð Rauða krossins sérstaklega eftir því að öll ríki heims gerðu með sér lagalega bindandi samkomulag á grundvelli alþjóðlegra skuldbindinga og samþykktu, um algjört bann við notkun kjarnorkuvopna sem tryggja skyldi eyðingu og afnám þeirra.

Þann 7. júlí 2017 samþykktu 122 ríki samning um bann við kjarnorkuvopnum (e. *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*, hér eftir TPNW eða samningurinn) á ráðstefnu Sameinuðu þjóðanna í New York. Samningurinn er viðeigandi svar við ákalli Rauða kross hreyfingarinnar og viðurkenning á þeirri gríðarlegu áhættu sem stafar af áframhaldandi tilvist kjarnorkuvopna og þeim óafturkræfu afleiðingum sem slík vopn geta valdið. Sáttmálinn leggur fram skýrt bann við notkun kjarnorkuvopna á grundvelli alþjóðlegra mannúðarlaga.

Umsögn sína um þingsályktunartillögu þessa byggir Rauði krossinn á Íslandi á afstöðu Alþjóða Rauða krossins til TPNW ásamt grundvallargildum Rauða kross hreyfingarinnar um mannúð, óhlutdrægni og hlutleysi sem og stefnu Alþjóðahreyfingar Rauða krossins og Rauða hálfmánans.

Almennar athugasemdir

Rauði krossinn á Íslandi fagnar framkominni þingsályktunartillögu þar sem að Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að sjá til þess að Ísland gerist aðili að TPNW. Miðað við þá gríðarlegu áhættu og þær skelfilegu afleiðingar sem hvers kyns notkun kjarnorkuvopna hefur á hnattræna vísu, ættu íslensk stjórnvöld að gera það að forgangsatriði að verða fullgildur aðili að TPNW.

Rauði krossinn á Íslandi leggur áherslu á sérstöðu samningsins en TPNW er einstakur fyrir þær sakir að hann leggur algjört bann við hverskyns notkun kjarnorkuvopna, m.a. útbreiðslu þeirra, geymslu, tilraunum, þróun, flutningi og hótun um notkun þeirra. Í samningnum er jafnframt að finna ákvæði um ákveðna tímafresti, eftirlit og aðferðir til að eyða kjarnorkuvopnum í eigu þeirra kjarnorkuríkja sem ákveða að gerast aðilar að samningnum. Samningurinn felur einnig í sér skuldbindingar aðildarríkja til

að koma fórnarlömbum kjarnorkunotkunar og kjarnorkutilrauna til aðstoðar og koma á endurbótum vegna mengaðs umhverfis.

Rauði krossinn á Íslandi er þeirrar skoðunar að TPNW skuli túlkaður til samræmis við og styrkja enn fremur stöðu þeirra alþjóðlegu samninga er varða kjarnorkuvopn sem Ísland á nú þegar aðild að, þ.e. samninginn um bann við útbreiðslu kjarnavopna (e. *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons* – NPT) og samninginn um bann við tilraunum með kjarnavopn (e. *Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty* - CTBT). Með tilkomu TPNW er fyllt upp í mikilvægar eyður sem fyrri samningar hafa ekki kveðið á um og þörf hefur verið á að lögfesta á alþjóðlegum grundvelli.

Rauði krossinn á Íslandi leggur áherslu á að þrátt fyrir að ekkert af kjarnorkuríkjunum hafi enn sem komið er undirritað samninginn þá er mikilvægi samningsins gríðarlegt þar sem TPNW veitir lagalegan ramma sem tryggir sannreynda og óafturkræfa útrýmingu kjarnorkuvopna. Telur Rauði krossinn á Íslandi að undirritun og fullgilding fleiri ríkja verði til þess að breiðari samstaða myndist á alþjóðlegum grundvelli sem auki líkurnar á þátttöku kjarnorkuríkjanna. Komir til þess í framtíðinni að eitthvert kjarnorkuríkja ákveði að gerast aðilar að samningnum tryggir TPNW tilvist lagalegra verkferla sem ríki þarf að undirgangast sem er í senn áhrifaríkt og öruggt. Þegar þetta er ritað hafa 59 ríki skrifað undir samninginn og hafa 10 fullgilt hann, nú síðast Austurríki þann 8. maí sl.

Að lokum vill Rauði krossinn benda á þá ólgu sem gætt hefur í alþjóðastjórnámálum síðastliðið ár þar sem einstaka þjóðarleiðtogar hafa teft fram heldur frjálsgelum ummælum um tilvist kjarnorkuvopna og haft í hótunum um notkun þeirra. Rauði krossinn á Íslandi hvetur íslensk stjórnvöld til þess að nota skýra og styrka rödd sína innan alþjóðasamfélagsins og lýsa yfir fortakslausri andstöðu sinni á umræddum vopnum með því að undirrita og fullgilda umræddan samning.

Bann og útrýming kjarnorkuvopna er ein mikilvægasta ákvörðun sem ríki taka til að tryggja öryggi, ekki einungis eigin borgara heldur gjörvalls mannkyns. Slík ákvörðun grundvallast af mannúðarsjónarmiðum og felur í sér loforð um að komandi kynslóðir muni aldrei þurfa að lifa við þá ógn sem stafar af kjarnorkuvopnum. Með því að gerast aðili að TPNW er Ísland að taka mikilvægt skref í átt að alheimsmarkmiði um heim án kjarnorkuvopna.

Rauði krossinn á Íslandi hvetur Alþingi til þess að leggja fram frumvarp sem meðal annars heimilar ríkisstjórninni að gera nauðsynlegar ráðstafanir til þess að Ísland verði fullgildur aðili að samningnum eins fljótt og auðið er og stuðla að þátttöku Íslands í sögulegum tímamótum á viðleitni ríkja til að banna kjarnorkuvopn á heimsvísu.

Lokaorð

Fulltrúar Rauða krossins á Íslandi eru tilbúnir að hitta utanríkismálanefnd til að ræða ofangreind sjónarmið betur og gera grein fyrir þeim sé þess óskað.

Umsögn frá Samtökum hernaðarandstæðinga um tillögu til þingsályktunar um samning Sameinuðu þjóðanna um bann við kjarnorkuvopnum, þingskjal 271 – 193.mál

Samtökum hernaðarandstæðinga hefur borist til umsagnar þingsályktunartillaga þess efnis að Ísland bætist í hóp þeirra ríkja sem undirritað hafa sáttmála Sameinuðu þjóðanna frá árinu 2017 um bann við kjarnorkuvopnum. Mat samtakanna er að öllu leyti jákvætt og raunar vandséð að þingið hafi nokkuð brýnna verkefni á málaskrá sinni.

Sáttmálinn um bann við kjarnorkuvopnum er viðbragð stórs hluta ríkja heimsins við þeirri staðreynd að kjarnorkuveldin hafa þverbrotið sáttmálann um bann við útbreiðslu kjarnorkuvopna (NPT-samninginn frá 1968). Kjarnorkuveldunum er að sönnu afar annt um þau ákvæði NPT-samningsins sem bannar nýjum ríkjum að koma sér upp kjarnorkuvopnum, en hirða lítt um þá hluta hans sem leggja þeim sjálfum skyldur á herðar um að vinna að útrýmingu þessara vopna. Þvert á móti er nú unnið að auknum krafti að þróun nýrra kjarnorkuvopna sem ýmist eru öflugri en þau sem fyrir eru eða handhægari og því líklegri til að verða í raun beitt í hernaði.

Talsfólk hins nýja sáttmála telur að fullreynt sé að treysta á að kjarnorkuveldin virði skuldbindingar sínar innan gildandi samninga og því sé nýrrar nálgunar þörf. Er þar vísað til fyrirmýnda á borð við efnavopnasáttmála og banns við jarðsprengjum, sem hefur reynst áhrifaríkt þrátt fyrir úrtöluraddir í fyrstu.

Líkurnar á að kjarnorkuvopnum verði beitt annað hvort fyrir slysi eða af yfirlögðu ráði hefur líklega aldrei verið meiri en nú í dag. Stórkarlalegar yfirlýsingar forseta Bandaríkjanna og Rússlands um mátt vopna sinna vekja ugg. Hvert mannsbarn þekkir til kjarnorkuáætlunar Norður-Kóreu. Kínversk stjórnvöld telja eflingu kjarnorkuvopnabúrsins mikilvægan fyrir stórveldisstöðu sína og ýfingar eru tíðar á landamærum kjarnorkuveldanna Indlands og Pakistan. Sá mikli kostnaður sem lagður er í þróun kjarnorkuvopna mun svo eðli málsins samkvæmt leiða til þess að þekking á gerð þessara vopna breiðist út, framleiðsla þeirra verður einfaldari og ódýrari með þeim afleiðingum að enn frekari útbreiðsla þeirra verður líklegari.

Samtök hernaðarandstæðinga minna á að árið 1996 úrskurðaði Alþjóðadómstóllinn í Haag um lögmæti kjarnorkuvopna að ósk allsherjarþings Sameinuðu þjóðanna. Í gríðarlega mikilvægum úrskurði, sem alltof lítið er haldið á lofti, komst dómstóllinn að þeirri niðurstöðu að beiting kjarnorkuvopna hlyti nær alltaf að brjóta gegn alþjóðalögum, þar sem eðli vopnanna væri slíkt að útilokað sé að hlífa almennum borgurum. Í ljósi þessarar niðurstöðu er það enn meiri óhæfa að Íslendingar láti sér lynda að vera aðilar að hernaðarbandalagi sem hefur kjarnorkuvopn sem eina meginstöð sína.

Í ljósi framanritaðs hvetja Samtök hernaðarandstæðinga eindregið til þess að Alþingi afgreiði tillöguna hið allra fyrsta og að í kjölfarið undirriti Ísland sáttmálann og löggildi.

Guðmar Þorsteinsson
(undirskrift f. hönd SHA)

Alþingi
Nefndasvið,
við Austurvöll
150 Reykjavík

UTANRÍKISRÁÐUNEYTIÐ

Rauðarárstígur 25, 105 Reykjavík
Sími: 545 9900, bréfasími: 562 2373
postur@utn.stjr.is, www.utn.stjr.is

Reykjavík, 6. apríl 2018
Tilvísun: UTN18030077/03.G.002; 97.B.322
StSi/kaþ

Ráðuneytið vísar til tölvuskeytis nefndasviðs Alþingis dags. 12 mars sl. en með honum var ráðuneytinu send til umsagnar tillaga til þingsályktunar um bann við kjarnorkuvopnum, 193. mál. Ráðuneytið hefur farið yfir tillöguna og vill veita eftirfarandi umsögn um hana:

Umsögn

um tillögu til þingsályktunar um samning Sameinuðu þjóðanna um bann við kjarnavopnum.

(Lögð fram á 148. löggjafarþingi 2017-2018. Þskj. 271 - 193. mál).

Samningur Sameinuðu þjóðanna um bann við kjarnorkuvopnum var samþykktur 7. júlí 2017 með stuðningi 122 aðildarríkja. Þann 1. apríl 2018 höfðu 57 ríki undirritað samninginn og þar af 7 ríki lögfest hann, en samningurinn tekur gildi þegar hann hefur verið lögfestur af 50 ríkjum.

Ísland studdi ekki þá ályktun og þær viðræður sem leiddu til samningsins um bann við kjarnavopnum. Ástæðan var meðal annars sú að fyrir fram var ljóst að kjarnavopnaveldin myndu ekki taka þátt í þessu ferli og fyrirséð að ekki næst árangur nema þau sitji við samningaborðið. Þar af leiðandi tók Ísland ekki þátt í atkvæðagreiðslunni um sjálfan samninginn og átti hið sama við um önnur ríki sem ekki studdu hina upprunalegu ályktun.

Íslensk stjórnvöld telja líklegast til árangurs, og jafnframt raunhæfustu leiðina, sé að styðjast við þá samninga og ferli sem fyrir liggja. Þar ber helst að nefna samninginn um bann við útbreiðslu kjarnavopna (NPT samninginn), sem kjarnavopnaveldin eru aðilar að, sem og samninginn um bann við tilraunum með kjarnavopn (CTBT). Þá eru einnig bundnar vonir við að hægt verði að hleypa krafti í viðræður um samning, sem banna mundi framleiðslu lykilefna til að byggja kjarnavopn, svonefndra kleyfra efna, þ.e. auðgað úraníum (HEU) og plutoníum. Þær viðræður fara fram í afvopnunarnefnd Sameinuðu þjóðanna í Genf.

Afstaða Íslands til kjarnavopna er skýr og felur í sér að stefna skuli að kjarnavopnalausri veröld og að kjarnavopnum sé eytt með markvissum og gagnkvæmum hætti. Í þessu tilliti hefur Ísland í gegnum tíðina stutt margvíslegar ályktanir á vettvangi Sameinuðu þjóðanna sem lúta að þessu markmiði.

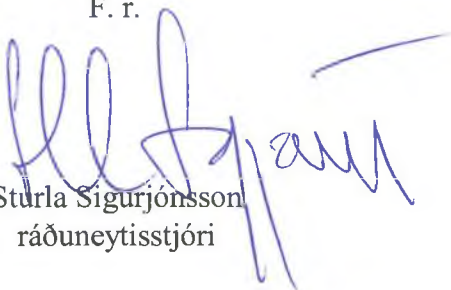
Þessi markmið birtast í þjóðaröryggisstefnu fyrir Ísland, sem samþykkt var á Alþingi 13. apríl 2106, þar sem afvopnun er tilgreind í 1. grein stefnunnar sem eitt leiðarljósa í að tryggja viðtæka öryggishagsmuni Íslands, og það verði gert með virku alþjóðasamstarfi.

Í sömu stefnu er einnig að finna sérstaka grein (10.gr.) er lýtur að Íslandi og kjarnavopnum og kveður sú grein á um að Ísland og íslensk landhelgi séu friðlýst fyrir kjarnavopnum, að teknu tilliti til alþjóðaskuldbindinga, í því augnamiði að stuðla að afvopnun og friði af Íslands hálfu. Er þar áréttuð áratugagömul stefna stjórnvalda um að hér á landi skuli ekki vera kjarnavopn.

Mikilvægt er að áréttu að þjóðaröryggisstefnan leggur jafnframt áherslu á aðild Íslands að Atlantshafsbandalaginu og tvíhliða varnarsamnings við Bandaríkin og þær skuldbindingar sem af þeim leiða. Í grunnstefnu Atlantshafsbandalagsins frá árinu 2010 segir að stefnt skuli að heimi án kjarnavopna. Hins vegar, á meðan kjarnavopn fyrirfinnast, tilgreinir grunnstefnan kjarnavopn sem hluta af fælingar- og varnarstefnu bandalagsins. Samningurinn um bann við kjarnavopnum gengur því í berhöggi við skuldbindingar Íslands gagnvart Atlantshafsbandalaginu, enda styðja engin aðildarríki bandalagsins samninginn - og raunar hefur ekkert Norðurlandanna fullgilt samninginn.

Megin ágreiningurinn varðandi afvopnun á sviði kjarnavopna snýst ekki um markmið heldur fyrst og fremst um leiðir að settu markmiði. Grundvallaratriðið í slíkum samningum er ávallt að þau ríki, sem búa yfir kjarnavopnum, séu aðilar að afvopnunarviðræðum, og einungis þannig verður tryggt að raunverulegur árangur náist. Samningurinn um bann við kjarnorkuvopnum uppfyllir ekki þau skilyrði.

F. r.

Sturla Sigurjónsson
ráðuneytisstjóri